

TARIMSAL ÇALIŞMA YAŞAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ İÇİN EĞİTİM İHTİYACI *

Yazan: Ellen ROSSKAM, MPH
Kıdemli İş Güvenliği Uzmanı

Çeviren: Dursun GÜLEÇ

Köylü işçiler dahil olmak üzere, tarım işçilerinin eğitimi özel bir dikkat ister. Bu özel işçi kesiminin gereksinimleri, diğer işçi gruplarına oranla geniş ve çeşitlidir. Türkiye'yi de kapsayan bir çok ülkede, tarım işçilerinin çalışan nüfusun yarısından fazlasını oluşturdukları tahmin edilmektedir. Tarımsal çalışma, madencilik ve inşaat sektörüyle birlikte, hem gelişmekte olan hem de sanayileşmiş ülkelerde en tehlikeli üç iş kolundan biridir. Dünyadaki 1.2 milyon iş kazası sonucu ölümlerin yaklaşık yarısının tarımda meydana geldiği tahmin edilmektedir. Böcek ilaçlarına ve diğer kimyasallara maruz kalma ile tarımsal makine kazaları, sektördeki yaralanma ve hastalıkların iki temel nedenidir. Tarım hala çoğunlukla küçük ölçekli ve aile tarımı şeklinde olup, 1.3 milyar dünya tarım çalışanlarının sadece % 5'inin çalışma koşulları denetime tabidir ve bir miktar yasal güvenceye sahiptirler. Tarım işçileri genellikle örgütsüz, ortak bir sesten yoksun, çoğunlukla üzerinde çalıştıkları toprağa ya da kazancına sahip olmayan ve temel haklardan yoksun oluşları yla, iş güvenliği ve sağlığı eğitimi konusunda eşsiz engellere sahiptirler. Okumazma sorunları, dil engelleri, kadın işçilerin yüksek oranda oluşu ve tarım işçileri arasındaki fazla yer değiştirme (sirkülasyon) oranı, bu konudaki güçlükleri oluşturmaktadır.

Belirli bir nüfusun özel gereksinimleri ve karakteristiklerine uygun işçi eğitiminin önemi gözardı edilemez. "Genel" işçi eğitiminin, uygun ihtiyaç tespitleri yapılarak ve bireylerin ihtiyaçlarını yansıtmak üzere tasarlanmış eğitimden elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında, çok az etkisi olduğu gösterilmiştir (Messing, 1998). Özellikle kadınların eğitimi, örneğin, Türkiye'deki kadın tarım işçilerine

has olan konularda olduğu gibi, kadın işçilerle ilgili sorunları yansıtmalıdır (Messing, 1999). Benzer şekilde, tarım işçilerinin eğitimi sadece iş yükümlülüklerini değil, işçilerin yaşamlarının bütünsel bir kavrayışını da dikkate almalıdır. Tarım işçilerinin eğitiminde, kullanılan kavram ve referans noktalarının halkın günlük yaşamından alınma ve doğrudan ilgili olması kilit bir öneme sahiptir (Freire, 1973). Tarım işçilerini, özellikle de çiftçi ailelerini, tarım-dışı işçilerden farklı olarak belirleyen olgu, "iş yükümlülüklerinin" geri kalan "yaşam yükümlülüklerinden" nadiren ayrılmasıdır. Tarım işçilerinin bütünsel yaşam bağlamına yönelen bir eğitim yoluyla inşa edilebilen bilgi, beceri, kapasite, kişisel ve toplumsal hakların düzeyi, doğada dönüştürücü olabilir (Freire, 1970).

Katılımcı Eğitim Yaklaşımları En İyi İş Görür

Yenilikçi eğitim yöntemleri, tarım işçileri arasında iş güvenliği ve sağlığı eğitimi hakkındaki ilginin yükselmesi ve beceri düzeylerinin artması başarısını ortaya koymuştur. Yenilikçi yaklaşımlar özellikle, yüksek oranda kadın, okur-yazar olmayan ve hareketliliği içeren nüfus özellikleri üzerinde etkili olurlar (IUF, 2000). Örneğin Guatemala'da, nüfusun %65'i kırsal alanlarda yaşar. 1990'da, kırsal kadın nüfusun %60'ı okur-yazar değildi (yerli kadınlar arasında bu oran %74) ve 24 resmi dili olan bir ülkede dil engelleri, eğitim için bir sorun daha oluşturmaktadır (IUF, 1999). Katılımcı eğitim teknikleri kullanmak, ihtiyaç duyulan büyük sayıda işçiye ulaşmak için çarpan etkisi sağlayarak, birçok gelişmekte olan ve gelişmiş ülkede etkileyici sonuçlara yol açmıştır. Sendikaları için iş güvenliği ve sağlığı konusunda öğretmenlik yapmak üzere eğitilen kadın işçiler üzerinde kanıtlanmış bir başarı elde edilmiştir

(Rosskam, 2000). Tarım işçilerinin eğitimi daha b¼y¼k bir fırsat iken, istikrarsız durumları (hepsinin içinde en k¼t¼ durumda olanlar kadınlardır) nedeniyle dışa açılma, taraf tutuculuk ve eylemci yaklaşımlara olan ihtiyaçları daha acil hale gelerek, bunun ¼n¼ne geçer. Kadın tarım işçilerinin eğitimi koruma-odaklı, dikkat artırıcı şekilde yoğunlaşmalıdır ve ¼zellikle değerlidir, ¼nk¼ için felsefesinde de belirtildiği gibi kadınlara, iyi harekete geiriciler (motivator), iyi haber ve bilgi ileticileridir: Bir adamı eğitirsen, bir kişiyi eğitirsin. Bir kadını eğitirsen, b¼t¼n bir aileyi eğitirsin.

Uganda'da, çiftliklerde çalışan kadın işçilerin iş g¼venliđi ve sağlığı konusundaki ilgilerini artırmak ve yerel kapasiteyi oluşturmak için yapılan sendika kaynaklı eğitimde, eğitim çemberleri kullanılıyor. Eğitim emberleri sık sık, iş g¼venliđi ve sağlığı konularını, b¼t¼n çevreleri bağlamında kadınların g¼nl¼k yaşamını etkileyen konular olarak keşfetmekte ve dile getirmektedirler. Eğitim emberlerine dayalı çalışmanın bir ¼rneđinde, uzun çalışma saatlerine, tarımsal ilaç maruziyetine, elle kaldırma ve ağır y¼k taşımaya, temel sağlık hizmetlerinin yokluğuna ve temiz su bulmanın çiftliklerde çalışan b¼t¼n işçilerin ortak sorunları olmasına karşın, kadınların kafasında stratejik eylem gerektiren başka ¼ncelikli konular vardır.

Çiftlik işçileri için annenin korunması, g¼nl¼k bakım merkezine sahip olma, istikrarsız mevsimlik işçi stat¼s¼nden çok, s¼rekli işçi stat¼s¼ kazanmak ve terfi ettirilme olasılıkları en b¼y¼k ¼neme sahip konulardır. ocuk bakımı olmadan, sırtları bebek y¼kl¼ ve eteklerinde çocukları varken, çalışma koşulları uygun olamaz ve kadınlar etkili şekilde çalışamazlar. Hamile işçiler işten atılarak, annenin korunması temel ihtiyacı ayaklar altına alınıyordu; ¼rpertici bir adaletsizlik, ¼zellikle eğer kadın evin temel ya da tek gelir getiren ¼yesi ise. Kadınlar, s¼rekli işçi stat¼s¼ kazanmaya ¼ncelik verdiler ¼nk¼ mevsimlik işçi stat¼s¼, çiftlik işçilerini kronik istikrarsız ve tehlikeli koşullara mahkum ediyor, d¼zenli olarak işçilerin işten ayrılarak gezgin (mobile) hale gelmesini gerektiriyordu. G¼n¼ls¼z, zoraki gezginlik (mobility), g¼vensizliđi b¼y¼k ¼l¼de kışkırtır ve aile yaşamına, b¼t¼n aile ¼yelerinin mutluluğuna ve işçinin kendisine zarar verir. Kadınlar, sendikalarında kadın kolları oluşturmaya, kendi ¼zel sorunlarına hemen dikkat çekmelerini sağlayacak bir araç olarak ¼ncelik verdiler (ILO, 2000).

Bir dizi sorun hakkında kadınlara konuşma fir-

satı veren, rol yapma ve canlandırma Afrika'da kullanılan etkili ve ¼nemli eğitim araçlarıdır. Bu yaratıcı teknikler kadınlara, nasıl g¼r¼řme yapmak gerektiğini, sendikalarının ¼nderleriyle nasıl konuşmaları gerektiğini ve h¼k¼met temsilcileriyle nasıl g¼r¼řeceklerini ¼đretmek için kullanılmaktadır. Rol yapma yoluyla kadınlar, gerçek y¼neticileriyle karşılaşmadan ¼nce "y¼netimle" birlikte sorunlarını tartışma fırsatı bulurlar. Rol yapma ve canlandırma, Afrika'da kadın işçilere HIV/AIDS hakkında bilgiler, yapısal uyum ve ¼zelleřtirme, ocuk işçilerle ilgili sorunlar, sendikal demokrasi gibi diğer birçok konuda eğitim vermek amacıyla kullanılan tekniklerdir. Kadınlar rol yaparken, çoğunlukla erkekler gibi giyinerek, erkek y¼netim tarafını ve h¼k¼met temsilcilerini daha etkili oynamaya çalışırlar. Dramanın kullanılması ¼zellikle, eğitimsizliğe bağlı sorunların öz¼lmesinde bir y¼ntem olarak ¼nemlidir. Afrikalı kırsal kadın işçiler, çalışma alanlarını ziyaret edecekler, bir senaryo geliştirecekler, sonra bunu ¼ncelikli sorunlarını ilgili işçilere iletme araçları olarak canlandırıp, oynayacaklardır. şarkı ve dans, yaratıcı eğitim teknikleri olarak, kırsal kadın işçiler tarafından Gana, Zimbabve, Uganda, Hindistan, Orta Amerika ve Filipinler'de başarıyla uygulanmıştır. şarkı s¼ylemek ve dans etmek, dil ve k¼lt¼r engellerini aşan bir mesajı ulaştırma yollarıdır. şarkı ve dans, kadın işçileri motive ederek dayanışma yaratır, birleştirir ve eğlendirir. Bunlar, iş g¼venliđinde cinsler arası uzaklığı kapatmak için kullanılan m¼kemmell araçlardır ve başka herhangi bir yerde olduğu gibi, T¼rkiye'de de kolaylıkla uygulanabilir. Uganda, Gana, Zambia ve Zimbabve'nin kırsal ke-simlerinde sendikalar, kadınlara ¼zg¼ olduğu kadar erkekleri de etkileyen sorunları dile getirmek için, yine kırsal kesimin kadın işçilerine başvurdular. ¼rneđin, kadınlar çoğunlukla çiftliklere daha kolay girebiliyorlar ¼nk¼ kadınlar daha az tehlikeli g¼r¼l¼yorlar. Bir kez çiftliğe girerlerse, eğitilmif kadınlar diğer kadınlarla olduğu gibi erkeklerle de, bir dizi sorunu dile getirmek ¼zere toplanabilir ve tartışabilirler.

Yaratıcı eğitim y¼ntemlerinin uygulanması, işçilerin haklarını bilme eğitiminin, ¼rg¼tlenme esaslarının ve ¼đrenmenin ¼nemini ortaya koymaktadır. Kadın tarım işçilerini eğitmek iyi bir başlangıçtır, fakat sadece bir başlangıçtır. Bir kez eğitildiler mi, kadınlar çoğunlukla amir-denetçi olmaya ya da herhangi bir ¼d¼l elde etmeye çalışmazlar. Ek

olarak, kadınlar için teknik eğitim almak daha zordur, çünkü kadınlar doğum yaptıklarında kayıp emek olarak görülürler, bilgide daha fazla eşitsizlik yaratan, becerilerde ve genel eşitsizliği artıran bir şekilde, artık gerçek işçiler olarak görülmezler. Bu dengesizliklerin bazılarını telafi etmek üzere olumlu girişimler yapılmıştır. 1980'lerin sonlarından 1997'ye kadar, Uganda ve Zimbabve'de kırsal kesim kadınları için sendika kaynaklı eğitim çalışmaları, kadın çiftlik işçilerinin sendikalar içinde yükselmelerine yardımcı olmak üzere donanım ve bilgi eğitimi üzerinde yoğunlaştı. Bu, uzun vadeli değerli çaba tek örnektir ve bireylere, kırsal kesimdeki ailelere, toplumlarına ve sendikalarına yarar sağlayabilir. Fakat burada şunu belirtmek gerekir ki, geliştirilen 15-20 iş güvenliği ve sağlığı koordinatörünün yarısı, özellikle Afrika ve Asya'da, işçilerin yaşamsal bağlarını kaynak alarak, işçi eğitiminde HIV/AIDS konusunu dile getirmenin önemini vurgular bir şekilde, AIDS yüzünden öldüler (IUF, 2000).

HIV/AIDS'e İşaret Etmenin Gerekliliği

Aşağı-Sahra Afrikası'nda, 23 milyondan fazla insanın HIV enfeksiyonu ya da AIDS taşıdıkları bildiriliyor. Bu gösterge, dünya nüfusunun yaklaşık %10'unun yaşadığı bir bölgede, yerküremizde HIV/AIDS'le yaşayan toplam insan sayısının hemen hemen %70'i kadar vaka anlamına gelmektedir. Asya ve Pasifik Bölgeleri için, 1999 sonu itibarıyla, 6.5 milyon insanın HIV ile yaşadığı tahmin ediliyor. Biyolojik ve kültürel her iki nedenle de, kadınların erkeklerden daha genç yaşlarda enfekte olduklarını gösteren yaygın vakalar üzerine güncel bilgiler bulunmaktadır. HIV'in yayılmasını önlemek, koruma sağlamak ve insanları HIV/AIDS konusunda desteklemek için ortaya çıkan acil görev, teknik çözümlere ya da yönetsel önlemlere terkedilemez, özellikle de inkar kültürünün yapılan girişimleri ciddi şekilde kısıtladığı yerlerde. Çalışma dünyasındaki bütün taraflar, HIV/AIDS karşıtı eyleme verilen gerekli önceliğin sağlanması için, ellerinden geleni yapmalıdırlar. Üstelik, olumlu sonuçlar ancak bütün tarafların ve en geniş şekilde toplumun katılımıyla elde edilebilir. HIV/AIDS'e karşı eylem, HIV/AIDS'li işçilerin haklarını korumayı ve onlara ayrımcılık yapılmasına karşı mücadele etmeyi de içerecek şekilde, korunma ve yardım konularına özel bir önem vermelidir. HIV/AIDS hakkında dikkatleri çekmek için, bütün gruplar arasında eğitim yapılmasına şiddetle ihtiyaç vardır (ILO, HIV/AIDS, 2000).

Tarım İşçilerinin Eğitiminde Sağlık Sorunları Anahtardır

Tarım işçileri ve aileleri sık sık, sağlığın topyekün sefaletinden zarar görürler. Temiz su bulma sorunları ve yetersiz temel beslenme, birçok tarım işçisinin karşılaştığı bir yığın, iş kaynaklı sağlık ve güvenlik risklerine ek olarak, günlük gerçekler olabilir. Bunlar, aşağıdakilerin herhangi birini ya da hepsini içerebilir: Ekipmanla, aletlerle makinalarla çalışmaktan gelen yaralanma tehlikeleri; tekrarlayan hareketler, tendon zorlamaları, aşırı güç, titreşim, bütünsel vücut titreşimini kapsayan mekanik ve termal basınç tehlikeleri; elle kaldırma ve yük taşıma; şiddetli veya sürekli fiziksel ve zihinsel faaliyet ve tehlikeli çalışma duruşları; gürültü; aşırı sıcaklık; yetersiz su tüketimi ve izleyen elektrolit dengesizliği; çeşitli dermatolojik maruziyetler; ultraviyole güneş radyasyonu; bulaşıcı hayvan hastalıkları; vahşi veya zehirli hayvanlarla karşılaşma; zehirli, enfekte veya allerjen biyolojik unsurlara maruziyet; tahriş edici veya zehirli buharlar; tehlikeli tozlar; kanserojen maddeler veya unsurlar; izolasyon, ekonomik tehlikeler, şiddet, tüberküloz, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (HIV/AIDS dahil, özellikle göçmen işçiler arasında) ve yeni teknolojilerden kaynaklanan riskleri kapsayan davranış ve tutum kaynaklı tehlikeler. Hepsinden önemlisi de, kimyasallara maruziyetten kaynaklanan olumsuz potansiyel üreme sağlığı sonuçları yanında, kimyasalların taşınması, depolanması ve güvenli kullanımı hakkındaki eğitim ve bilgisizlikten kaynaklanan kimyasallara maruziyet riskidir. Haşere ilaçları ya da diğer kimyasallar yoluyla kirlenmemiş su ve yiyecek bulmak için pratik yöntemlerle eğitim yapmak hayati önem taşımaktadır. Hem kadın hem erkek üreme sağlığı sorunları, tarım işçileri arasında yeterince araştırılmamıştır. Dünya çapında günlük kullanılan binlerce ton kimyasaldan kaynaklanan üreme sağlığı etkileri hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu risklerin biri ya da hepsi, tarım işçileri ve ailelerinin bir gerçeği olarak ortaya çıkan, ilaç ve sağlık hizmetlerine erişim engellerinin eşlik ettiği, tarım işçilerinin sağlığını yüksek derecede etkileme olasılığına sahiptir. Orta Amerika'da sendika öncülüğündeki bir eğitim projesinde, kırsal kesim kadın işçilerine ders verilerek, bitkilerin nasıl tanınacağı ve ilaçlara ulaşma engellerinin yarattığı boşluğu doldurabilmek için geçici çözüm yolu olarak, geleneksel alternatif ilaçların hazırlanma yolları öğretildi. Hepsi bir pakette toplandığında, bütün bileşenler tarımı, küresel olarak önde gelen tehlikeli meslek haline getirmektedir (ILO, CDROM, 2000).

Teknoloji Tasarım ve Aktarımı

Tarım işçileri tarafından kullanılan aletlerin, ürünlerin, süreçlerin ve kişisel koruyucu ekipmanın tasarımına çok daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Aletler, makinalar ve kişisel koruyucu ekipmanlar çoğunlukla, sanayileşmiş kuzey ülkelerinde tasarlanmakta, sonra da birçoğu tropik iklimlere sahip gelişmekte olan ülkelere aktarılmaktadır.

Bu durum, kadın ve erkek her iki cins için de sorunlar çıkarmaktadır. El ve vücut ölçüleri ülkelere göre değişkenlik göstermektedir. Uygunsuz kişisel koruyucu ekipman ya da işçilerin ellerine büyük gelen aletler, rahat çalışmama ve yaralanma riskini artırmaktadır. Aynı şekilde, erkekler için tasarlanmış olan fakat kadınlar tarafından kullanılan tarım aletleri yine risk faktörlerini artırmaktadır. Günümüz ileri teknoloji çağında işçiler, yalnızca gelişmiş alet ve makinalara gereksinim duymuyorlar; tarım işçileri özellikle de kırsal kesim işçileri sık sık, işlerini yapmak için en basit aletlere gereksinim olduğunu bildiriyorlar. Haşere ilaçlarının kullanılması ve kişisel koruyucu ekipmanların tropik iklimlere uygun tasarlanmadığı halde, hala bu bölgelerde kullanılması bir diğer ciddi sorundur. (Kogi et al, 1987).

Tarım İşçileri Ortak Sesten Yoksundur

Temel haklara -temel vatandaşlık haklarına ve ortak bir sese sahip olmamak, alet ve ekipmanların tasarımına bağlı olanlar gibi basit sorunlar, küresel pazarda sağır kulaklara toslamaktadır. Ortak seslerini duyurma haklarını kullanmadıkça tarım işçilerinin, sanayileşmiş ülkelerdeki sanayi tasarımcılarına veya kimya üreticilerine gereksinmelerini içeren mesajları iletebilmek çok zordur. Üreticiler, tasarımcılar ve onların ürünlerini kullanan işçiler arasında öteden beri süregelen bir kopukluk vardır. Üretici ve tasarımcıların gözüyle işçilerin deneyimlerine değeri verilmez ve "uzman" olarak görülmezler, aslında hala değişik ürünlerin uygulanmasından, aletlerin, makinaların ve süreçlerin kullanılmasından kaynaklanan sorunları ve çözümlerini de en iyi bilen yine işçilerdir. İşyerleriyle ilgili bütün konularda işçilere danışılmamasının yarattığı boşluk, sadece gelişmekte olan ülkelere özgü değil, küresel bir sorundur. İngiliz sığır ve sütçülük ahırları, tasarım, süreç ya da buna bağlı herhangi bir değişiklik ile ilgili olarak işçilere danışılmamasından kaynaklanabilecek en kötü sonuçlara bir örnek oluşturuyor: Birleşik Krallık'ta sığır ve sütçülük ahırları

İngiliz ineklerine göre tasarlandığından, ahırlara düzgün şekilde sığdırılmayan büyük Fransız inekleriyle karşılaşan işçilerin ezilerek ölmesiyle sonuçlanmış bir örnektir. Değişiklik yapılmadan önce işçilere danışılmadan ve tasarım aşamasındaki sorunlar dikkate alınmadan, yeni bir süreç başlatıldı. Tasarımdaki yanlış ilk gören işçilerdir ve çok sık olarak bunu sağlıkları ya da yaşamlarıyla öderler.

Yerel düzeydeki temel kapasite yokluğu, tarım işçilerinin eğitim gereksinmelerinin karşılanmasını engeller. Gelişmiş ülkelerde bile sendikalı tarım işçileri, eğer işveren öyle yapmalarını isterse, yasaları çiğneyebilirler. Örneğin, kırık ya da güvenli olmayan makinaları, yasal olduğu halde kullanabilirler. Donanım ve kapasite eksikliği, tarım işçilerini kötü çalıştırma ve sömürü koşullarına terketmektedir. Tarım işçilerinin temel haklar ve seslerini duyurma konusundaki eksiklikleri, iş sağlığı ve iş güvenliği eğitiminde temel yaşam sorunlarının, sosyal haklar, toplumsal haklar, vatandaşlık hakları, sağlık hizmetlerinden yararlanma, temiz su, barınma, çocuk bakımı, okuma-yazma, mali bilgiler ve ekonomik demokrasiyi de kapsayacak şekilde dile getirilme ihtiyacına acil önem kazandırmaktadır.

Sosyal Diyalogun Önemi

Bir sendikaya bağlı olsa bile, tarım işçilerinin sesi duyulmayabilir veya ciddiye alınmayabilir. Üçlü komisyonların kuruluşu çeşitli ülkelerde dikkate değer bulunmuş olup, bunlar olumlu sonuçlara yol açabilirler. Uganda'da, sendika üyeleri daha etkin görüşme tekniklerini öğrendikleri zaman, grevler azaldı ve diyalog arttı. İşverenler, işçilerin yasal düzenlemeler hakkındaki bilgi düzeylerinden olumlu etkilendiler ve sonra işçilerden akıl almak istediler. Bu durum, bütün düzeylerde diyalogu artırmanın etkili yolları olarak, sosyal diyalog ve eğitimin öne-mini ortaya koymaktadır. Bugün birçok işveren, çatışmaya karşı diyalogun avantajını anlamakta ve dahası işverenler, işçilerle iyi ilişkiler kurmanın da üretim artışına yol açtığını görmektedirler. İşçiler dertlerini anlatma ihtiyacı duymaktadırlar. Hala çoğunlukla, karar verici organlar veya toplantılarda sadece çiftçiler temsil edilseler de, çiftçiler işçiler adına konuşamazlar. Biraz denge sağlamak adına yapılan bir girişimle uluslararası sendikalar, yerel ve ulusal düzeydeki sendikalarla aktif bir çalışma içine girerek, karar verici organlar içinde işçi temsilcileri bulunmasını sağlamaya çalışıyorlar. Diyalog ve uzlaşma sağlayarak, tarım işçilerinin yaşamlarında ve çalışma koşullarında olumlu gelişmeler elde edilebilir.

Yapısal Uyum ve Özelleştirmeden Kaynaklanan Sorunlar

Tarımsal istihdamın doğası hızla değişiyor: Hükümetlerin çiftlikleri (plantasyon) özelleştirmesi işçileri işsiz bırakıyor; işçiler sadece, ancak harman zamanı iş yüzü görebilecekleri bir avuç toprağa sahip olabilirler. Filipinler'de örneğin, çokuluslu bir şirket holdinglere bölündüğu zaman, işçilerin kendilerine ait küçük toprak parçalarında çalışmalarına izin verildi fakat elde ettikleri ürünü çokuluslu şirkete geri satmaları istendi. Bunun gibi gelişmeler, işçiler kendi işlerinde çalışırken aynı zamanda hala işçi olduklarından, eğitim için yeni engeller ortaya çıkarmaktadır. Çiftçiler ve işçilerin her birinin özel eğitim ihtiyaçları vardır. Çiftçiler/çiftlik işçileri için, yeni özelleştirilmiş toprak sistemleri altında, her ikisinin de eğitim ihtiyaçları karşılanmalıdır. Günümüzde, çiftçi ve çiftlik işçisi arasındaki sirtüşmeler, görülmemiş bir hızla yeni sorunlar çıkaran yapısal uyum programları (özelleştirme) tarafından yaratılmaktadır.

Fildişi Sahili ve Senegal'de, balık kooperatifi kurmaya çalışan kadınlar hep en kötü sonuçları elde ediyorlar, sadece ve sadece kadın oldukları için. Pazara varmak için geçen bir saat içinde, uygun konserve tekniklerinin yokluğu nedeniyle, pazara varana kadar balığın kokması kesindir. Mali'de, meyve üreten çiftçi/işçiler çok büyük miktarda, ihracata uygun olmayan meyvenin ziyan olmasına yol açmaktadırlar. Bu örnekler, böyle çiftçi / işçilerin, kendilerine gelir sağlayacak ürünler üretmelerine yardımcı olacak pazarlama ve konserve tekniklerinden alacakları desteğin yararlarını göstermektedir. Yaratıcı eğitim, pazar ihtiyaçlarına yanıt vererek, onlar karşılandıkça yerel olanakları geliştirip; işçileri güçlendirir ve toplumsal gelişmeye de yarar sağlar.

Yönetmeliklere Olan İhtiyaç ve Yönetmeliklerin Uygulanması

Guatemala'da, haşere ilaçlarının güvenli kullanılmasında çalışan kırsal kesim işçilerinin eğitimi, ulusal yönetmelik tarafından gerekli görülmektedir. Ancak, haşere ilaçları yönetmeliğin yasal çerçevesi oldukça iyi hazırlanmışken, bu süreci işletecek kurumsal kapasite hakkında ortaya çıkan sorunlar yönetmelikte yanıt bulmamıştır. Uygulamada, haşere ilaçlarını kullanan veya maruz kalan işçilerin hiçbir sistematik eğitime sahip olmadıkları görülmektedir. Guatemala, Kenya ve

Tayland'da, yasa ve uygulamalar arasındaki bu denge-sizliği gidermek üzere, haşere ilaçları sanayisinin uluslararası ticaret kolu tarafından "Güvenli Kullanım Projeleri" gibi girişimler yapılmıştır. Aslında, "Güvenli Kullanım Projeleri" gibi gönüllü girişimler potansiyel "katma değer" oluşturur ve sanayinin haşere ilacı kullanıcılarının sağlık ve güvenliğini artırma, çevre standartlarını yükseltme girişimleri de böylece kabul görür. Bunlar ve benzeri diğer gönüllü girişimlerin doğru "değer katkılarını" belirleyebilmek için, haşere ilacı kullanıcı sağlığı ve güvenliği uygulamalarını geliştiren sınırlamalar ve kazanımların bağımsız olarak izlenmesine, karşı konulmaz bir ihtiyaç vardır. Bağımsız izleme, kırsal kesim işçi eğitiminin tek başına haşere ilacı sanayi satış gücü tarafından mı, yoksa eğitimin işbirliği halinde, bağımsız ve uygun niteliklere sahip eğitimler tarafından mı sağlandığını tespit etmenin bir yoludur. Çiftçi ve çiftlik işçilerinin oluşturduğu bir köylü kitlesine yapılacak bir, iki ya da fazla saatlik "eğitim" konuşması, öğretmen önderliğinde ve düzenlenmiş bir küçük grubun eğitim çalışması kadar etkili olamaz (IUF, 1999).

Tarım işçilerini korumak için ulusal düzeyde yönetmeliklerin yokluğu, tarım işçilerinin güvenliği ve sağlığı hakkında uluslararası bir Sözleşme hazırlanmasını hızlandırmıştır. ILO'nun üçlü bileşenleri tarafından Temmuz 2001'de benimsenen Sözleşme, tarımda güvenlik ve sağlık konusunda ulusal politikalar geliştirilerek iş sırasında, ya da işe bağlı ve iş dışında oluşan kaza ve sağlık maruziyetlerinin önlenmesini amaçlamaktadır. Sözleşme'nin temel noktaları, risk belirlemenin uygun araçlarını ve yönetimini, makine güvenliği ve ergonomi ile ilgili önleyici ve koruyucu önlemleri, malzemelerle temas ve taşınmasını, kimyasalların yönetimi, hayvan teması, tarımsal altyapının inşaat ve bakımı konularını içermektedir. Genç işçiler ve çocuk emeği, geçici ve mevsimlik işçiler, hastalık ve yaralanmaya karşı sigorta, yaşam ve barınma altyapısını ilgilendiren hükümler de vardır. Sözleşme tarafından, potansiyel tehlike arzeden ya da sağlıksız bir işte çalıştırılma yaşı 18 olarak belirleniyor. Sözleşme hükümlerine göre, tarımdaki işçiler, diğer sektörlerdeki işçilere sağlanan sakatlığa ve iş kaynaklı risklere karşı koruma kadar bir güvence kapsamına, öldürücü ve öldürücü olmayan iş kazaları ve hastalıklarına karşı bir sigorta veya sosyal güvenlik sistemi içine alınmalıdır. Tarımdaki işçiler, yeni teknolojilerden kaynaklanan riskleri de kapsayan, güvenlik ve sağlık

konularında bilgilendirilmek ve görüşlerine başvurulma haklarına da sahiptirler.

Sözleşme, risk belirlemelerini izleyen önleyici ve koruyucu önlemlerin alınmasını vurguluyor. İşçilerin eğitim düzeylerini ve dil farklılıklarını dikkate alan yeterli ve uygun iş güvenliği ve sağlığı eğitimi, rehberlik ve denetim gerekli görülüyor. Çalışmalarını etkileyen bütün konularda işçilere danışmanın önemini kabul ederek, yeni teknolojilerden kaynaklanan riskleri, güvenlik ve sağlık komitelerindeki güvenlik ve sağlık temsilcilerini veya onların temsilcilerinin seçimini kapsayan işgüvenliği ve sağlığı konularında işçiler bilgilendirilmeli ve görüşleri alınmalıdır. Sözleşme'de ayrıca, genç işçilerin ve mevsimlik işçilerin güvenlik ve sağlıklarının korunmasına da işaret ediliyor. Son olarak, Sözleşme'de ele alınan yaşam ve barınma altyapısının önemi şu maddeyle vurgulanıyor: İşçiye hiçbir maliyeti olmayan yaşamsal altyapı ve işçiler için yeterli barınma sağlanması. ILO'nun üçlü bileşenleri tarafından benimsenen Sözleşme ile şimdi mücadele konusu, büyük ölçüde haklarından yoksun olan bu işçi grubunu korumaya dönük çok gerekli adımların atılması için, ulusal düzeydeki politikaların geliştirildiğini, uygulamaya konduğunu ve yürütüldüğünü izlemek şeklinde olacaktır.

Sözleşme'den daha sıkı standartlar öneren Bildirge, kişisel koruyucu donanım dahil olmak üzere, teknoloji, makine ve donanımlarının, kullanıcı ülkelerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını sağlamak için alınacak önlemlerin önemi konusunda ayrıntıya giriyor. Kendi işinde çalışan çiftçilere özgü gereksinimler, iş kaynaklı tehlikeler dikkate alınarak onlarla birlikte çalışanların güvenlik ve sağlığını, kendi işinde çalışan çiftçilerin güvenlik ve sağlığını geliştirici standartlar, danışma ve eğitim sağlamanın önemi; kas ve iskelet bozukları riski, kimyasallar ve biyolojik ajanların seçimi, güvenli çalışma sistemlerinin tasarımı, kişisel koruyucu donanım, makine, araç ve aletlerin seçimi, kullanımı ve bakımı ve çocukların tehlikeli faaliyetlerden uzak tutulmasının sağlanması olarak sayılıyor. Son olarak Bildirge'de, yaşamsal altyapı hizmetlerinin önemi şu maddeyle ayrıntılandırılıyor: Yeterli ve güvenli içme suyu sağlanması, koruyucu elbiselerin depolanması ve yıkanması için altyapı hizmetleri, yemek yeme için altyapı hizmetleri, kadın ve erkek işçiler için ayrı banyo ve sıhhi hizmetler ve çalışma alanlarına ulaşım

hizmetleri.

Bilgiye Dayalı, Çözüm Öneren Yaklaşımlara İhtiyaç Var

Gelişmekte olan ülkelerde, yerel malzemelere ve yerel bilgi birikimine dayanan, küçük müdahalelerde bulunmayı hedefleyen pratik, düşük maliyetli veya sıfır maliyetli yaklaşımların, tarım işçileri ile başarılı ve işe yarar olduğu kanıtlanmıştır. Bu tür basit yaklaşımlar, güven sağlamada, işçileri ve ailelerini güçlendirmede, hem yaşamsal hem de çalışma ortamlarının niteliğinin yükseltilmesinde, olumlu deneyimlerin paylaşılmasının kolaylaştırılması ve teşvik edilmesinde yararlı olmaktadır. İşçiler, işverenler ve hükümetlerle çıkar ortağı olabilmek için araçlara gereksinim duyarlar. Ortaya çıkacak gerçek bir değişim için, iş güvenliği ve sağlığı uzmanları teknik konuları açıklamayı ve işçileri donatmayı gerekli görüyorlar. Basit olarak, çözüm öneren yaklaşımların kırsal ve tarımsal işçilerle uygulanması öneriliyor. Gelişmekte olan ülkelerde, iş eğitimi ve genel eğitim bir çok engelin aşılmasını ve büyük mesafe alınmasını sağlar. Yaratıcı-sorun-çözmeyi paylaşmak, yeryüzünde yaşayan başkalarının deneyimlerini diğer yollarla öğrenebilme olasılığına sahip olmayanlar için yararlıdır (Deutsch,1989; Deutsch, 1996; Wallerstein et al., 1992).

Acil olarak, yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek üzere işçileri donatma yollarının geliştirilmesi öncelikli önemdedir, aynı durum, sağlık ve güvenlik uzmanları arasındaki iletişimin geliştirilmesi için de geçerlidir. Bugün, kar gütmeyen sağlık ve güvenlik grupları, üniversite eğitim programları, hükümet kuruluşları, halk sağlığı birimleri, uluslararası örgütler ve mesleki birlikler arasında ortak sağlık ve güvenlik çalışmaları vardır. Uluslararası iş güvenliği ve sağlığının geleceği, dünyadaki bu güvenilir kuruluşların disiplinlerarası (inter-disipliner) ve işbirliğine dayalı çalışmalarına bağlı olacaktır. Çok disiplinlilik, bakış açılarının genişlemesini ve yaratıcı yaklaşımların gelişmesini yanında getirir

* Çevrilen Kaynak: Sosyo-Ekonomik Güvenlik Konulu InFocus Programı Uluslararası Çalışma Örgütü Cenevre-İsviçre Temmuz, 2001. ●